

Çeltikdüzü (Artvin-Yusufeli) Köyü Seyirlik Oyunları

Nuray DEMİREL

Çeltikdüzü köyünde seyirlik oyunları hâlen yaşatılan bir gelenek değil. Seyirlik oyunları yılbaşında oynanır-mış. En son seyirlik oyunu ve yılbaşı eğlencesi 32 yıl önce (1960) düzenlenmiş. Milâdi takvime göre 13 Ocak eski takvimde yılbaşı kabul edilirmiş. Yılbaşı eğlencesi ve seyirlik oyunları 13 Ocak akşamı başlayıp 3 gün 3 gece sürermiş. Seyirlik oyunları köyün Sokak adı verilen meydanında oynanır-mış. Meydanda odunlar üst üste yığılıp ateş yakılır. Bu ateşe yılbaşı ateşi denilir. Oyunlar bu ateşin etrafında oynanır. Oyunlar başlamadan önce kostümler hazırlanır.

Yılbaşını takip eden günlerde başka köylerden oyuncular gelip kendi köylerine has oyunları oynayıp bahşiş toplarmış.

Çeltikdüzü köyüne has oyunlar şunlardır: Kadı ile Gelin, Deve ile Koli Kızıl, Ayı, Maymun, Tilki, Ağaçkorkutma oyunu, yağmur oyunu.

KADI İLE GELİN: Kadı ile Gelin ortaya beraber girer. Kadı'nın elbisesi Sergiden (1) dikilir. Serginin alt kısmı şalvar biçiminde dikilip içine Burdo (2) doldurulur. Kadı'nın boynuna zil takılır. Başına post huni şekline getirilerek takılır. Elinde pelit kozalağın-dan yapılmış tesbih vardır. Kadı'nın ağız burnu is sürülerek kirlenir. Gelin rolünü iyi oynayan erkek oyuncu seçilir. Gelin'e kadın elbisesi giydirilir. Gelin'in elbisesi beyaz olur. Başına yaşmak sarılır. Oyun içerisinde Gelinden kadı sorumludur. Nereye giderse Gelin'i de beraber götürür. Kadı Gelin'i gözetmez ise gençler Gelin'i kaçıır. Gelini geri getirmek için Kadı'dan bah-

şiş alırlar. Kadı'nın elinde defter vardır: «Falan kişinin suçu var. 5 lira alınacak, şu ağadan şu kadar alınacak» der. Toplanan paraları ya gençlere verir ya da davulcu, zurnacıya verir. Oyunun sonunda Kadı bayılır, Gelin Kadı'nın üstüne oturur. Sonra Kadı kalkıp Geline sarılır, birlikte davul zurna eşliğinde «kol sarma» oyunu oynarlar.

DEVE İLE KOLİ KIZIL : Deve başı hazırlanıp bir çubuğa geçirilir. İki tane çatal merdiven hazırlanıp üstüne sergi örtülür. İki erkek oyuncu bu merdivenlerin altına girer. Önde olan deve başı geçirilmiş olan çubuğu tutar. 4 tane Koli Kızıl oyunu izleyen zengin çocuklarını yakalayarak deveye bindirir. Çocuğun Deve'den indirilmesi için babasının «baş» vermesi gerekir. Çocuklar ateşin etrafında toplanınca Deve üzerlerine yürüyerek çocukları korkutur. Koli Kızıl'ı oynayanların kostümünde herhangi bir özellik yok, günlük giysilerini giyer kollarına kırmızı bez bağlarlar.

AYI : Ayı postundan yapılmış kostüm oyuncuların birine giydirilir. Ayının boynuna zincir takılır. Ayıyı gezdiren bir de ayıcı vardır. Ayıcının elinde değnek vardır. Ayıcı :

A benim kişmiş ayum
Dağlara düşmüş ayum
Ayumun gözleri humar
Birini açar birini yumar

gibi tekerlemeler söyler ayı da oynar. Ayıcı Ayı'ya taklit yaptırır :

— Kocakarı yaylaya nasıl giderdi diye sorar. Ayı belini eğip ayakları üzerinde yaylanarak kocakarı taklidi yapar.

— Kocakarı nasıl inek sağlar. Diye sorar Ayı kocakarının nasıl inek sağdığını taklid eder.

— Gelinler nasıl yürür diye sorar. Ayı kalçasını sallayıp kırta kırta yürüyerek gelin taklidi yapar.

MAYMUN : Kıldan dokunup dikilmiş maymun kostümü oyuncuya giydirilir. Maymunun görevi çocukların taklidini yaparak onları eğlendirmek, oyalamaktır.

TİLKİ : Tilki başını, tilkiyi oynayan kişi kafasına geçirir. Oyuncu gövdesine post sarar veya post bulamaz ise beyaz yada gri renkte giysi giyer. Tilkiye uzun bir kuyruk takılır. Kuyruğun ucuna bez bağlanıp üstüne gaz dökülür. Seyirciler yılbaşı ateşinin etrafına toplandığında ortaya çıkar. Sinsice ateşe yaklaşıp kuyruğunu ateşe doğru sallar. Kuyruğu ateş almaz ateşin etrafında dönmeye başlar. Halkı ateşten uzaklaştırınca kuyruğundaki ateşi söndürüp saklanır.

AĞAÇ KORKUTMA OYUNU : Yılbaşında ürün vermeyen ağacın yanına gidilir. Ağaca üç kere «keseyim mi» diye seslenilir. Sonra balta ile ağaca hafifçe vurulur. Korkutulan ağacın gelecek yılda ürün vereceğine inanılır.

YAĞMUR YAĞMASI İÇİN OYNANAN OYUN : Bu oyun kurak geçen Mayıs veya Haziran ayında oynanır.

Bu oyuna sadece çocuklar katılır. Uzun bir süpürge ortasından çubuk geçirilir. Süpürgeye elbise giydirilir. Başına leçek (3) örtülür. Giydirilmiş olan bu kuklaya «Su bupilik» (4) adı verilir. İki çocuk su bupiliği kollarından tutar, diğer çocuklar bunları takip eder. Gezerken sürekli şu tekerleme söylenir:

Teknede hamur, tarlada çamur

Ver Allahım ver bir suli yağmur. Evlerin kapısını çalarlar. Kapıyı açan kişiler ilk önce bir tas suyu su bupiliğin başına döker. Sonra evden pirinç, yağ, un, bulgur ve yiyecek verir. Çocuklar bütün evleri gezip yiyecekleri topladıktan sonra «Harafana» yaparlar. (5)

Bu oyunun çocuklara oynatılmasının sebebi Allahın çocuklara karşı daha merhametli olduğu ve çocukların isteklerinin geri çevrilmeyeceği inanıcıdır.

1. Sergi : Kıldan dokunmuş kilim
2. Burdo : Pirinçlerin sap kısımları
3. Leçek : İpek karışımı ile dokunan bir baş örtüsü
4. Bupilik : Ağaçtan yapılmış bebek anlamına gelir.
5. Harafana : Çocuklar veya kadımlar arasında eğlence maksadıyla yapılan yemekli toplantılara denir.